Корюківка: каральна різанина угорських окупаційних військ в Україні в роки Другої світової війни (1–2 березня 1943 року)

Віктор БЕДЬ,
голова Всеукраїнського товариства
борців за незалежність України у ХХ столітті

м. Ужгород
2 березня 2026 року

1–2 березня Україна вшановує пам’ять жертв Корюківської трагедії.

Корюківка на Чернігівщині — найбільший у Європі населений пункт, повністю знищений під час Другої світової війни в межах каральної операції проти мирного українського населення.

1–2 березня 1943 року було вбито близько 6 700–7 000 мирних мешканців — жінок, дітей, літніх людей. Селище майже повністю спалено.

Головними карателями та безпосередніми палачами були угорські окупаційні війська та їхня військова жандармерія.

Саме підрозділи 105-ї легкої дивізії Королівської армії Угорщини та угорської військової жандармерії були безпосередніми виконавцями масових розстрілів і

спалення живцем мирних мешканців — жінок, дітей, літніх людей — у їхніх домівках та господарських спорудах.

Командування угорських окупаційних сил на цій території пов’язують із генерал-лейтенантом Золтаном Алдя-Папом (Zoltán Algyay-Pap), під чиєю відповідальністю перебували частини, що діяли в районі Корюківки.

Угорщина на той час була військово-політичним союзником нацистського Третього Рейху. Верховним правителем держави був регент Міклош Горті.

Водночас встановлено, що наказ про проведення каральної акції був санкціонований німецьким окупаційним командуванням тилових районів. До складу зведеного карального загону входили також представники німецьких структур, зокрема польової комендатури та допоміжних підрозділів. Проте саме угорські військові формування були основною ударною силою каральної операції та безпосередніми виконавцями масового вбивства мирних українців.

Після Післявоєнне правосуддя та відповідальність за Корюківську трагедію

Після Другої світової війни відбулися військові трибунали над нацистськими військовими злочинцями. Уже під час війни, у 1943 році, відбулися перші відкриті судові процеси над представниками німецького окупаційного апарату. У 1945–1946 роках пройшов Нюрнберзький міжнародний трибунал, а в 1946–1948 роках — низка національних процесів у різних країнах Європи, де розглядалися воєнні злочини проти цивільного населення.

Що ж до безпосередніх учасників каральної операції в Корюківці, встановлено, що командир 105-ї легкої угорської дивізії генерал-лейтенант Золтан Алдя-Пап (Zoltán Álgya-Pap), підрозділи якої брали активну участь у каральних діях на Чернігівщині, після війни потрапив у радянський полон.

2 жовтня 1947 року військовий трибунал СРСР засудив його до 25 років позбавлення волі з відбуванням покарання у виправно-трудових таборах системи ГУЛАГ.

Водночас він не відбув повного строку покарання: після приблизно десяти років ув’язнення був звільнений за станом здоров’я. Повернувшись до Угорщини, згодом залишив країну, перебував в Австрії, а пізніше емігрував до Нідерландів. У повоєнний період він певний час служив пастором у Вільній християнській церкві в Індії (1958–1972 рр.), а згодом проживав у Нідерландах, де помер 16 жовтня 1987 року в місті Гаага у віці 92 років.

Таким чином, попри вирок радянського військового трибуналу, Алдя-Пап не поніс повної міри відповідальності як високопоставлений воєначальник, під командуванням якого діяли підрозділи, причетні до масового знищення мирного українського населення. Він не постав перед міжнародним трибуналом на зразок Нюрнберзького процесу, а міжнародно-правова оцінка злочинів його підлеглих, включно з Корюківською трагедією, не була доведена до повного та справедливого завершення в міжнародно-правовому вимірі.

Водночас повна правова та міжнародна оцінка відповідальності угорського окупаційного командування, безпосередніх виконавців злочину та тодішнього військово-політичного керівництва Угорщини за масове знищення мирного українського населення в Корюківці так і не була завершена у міжнародно-правовому вимірі.

Офіційна держава Угорщина станом на сьогодні не принесла належних загальнодержавних вибачень перед Україною за участь своїх окупаційних військ у цих злочинах.

Це питання залишається відкритим у історичній, правовій та національній пам’яті українського народу.

Станом на сьогодні питання офіційної державної оцінки та вибачення з боку Угорщини за участь її окупаційних військ у знищенні мирного українського населення в Корюківці залишається відкритим.

Корюківка — це не просто сторінка Другої світової війни в історії України.

Це один із найбільших військових злочинів проти мирного населення в Європі.

Це злочин проти людяності та проти української нації.

Пам’ятаємо.

Називаємо винних.

Не дозволяємо підмінювати історію розмитими формулюваннями.